

Opis źródła:

Druk ulotny: Polacy! Anschluss dokonany! Wojska niemieckie na ulicach Wiednia! - jest to druk informacyjny, wydany przez Obóz Narodowo Radykalny w 1938 roku, w którym nie tylko przedstawione zostało zagrożenie ze strony III Rzeszy i ich zakusów terytorialnych, ale również, we wspomnianym druku, przedstawiono krótki program odbudowy Polski i reform, jakie pozwolą obywatelom poczuć się bezpiecznie. Niżej prezentowany tekst źródłowy jest fragmentem omawianego druku ulotnego, w którym całkiem trafnie zdiagnozowano sytuację Polski i Czechosłowacji, ale również przewidziano, jakie stosunek do ewentualnej wojny w centrum Europy będą miały kraje zachodnie, jak również Związek Radziecki.

Miejsce i data wydania:

Warszawa 1938 r.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Oryginał w Bibliotece Narodowej. Dostępne w wersji cyfrowej:

<https://polona.pl/item-view/ad18859a-e67a-4c79-b1d9-75ab997cf12e?page=0>

Tekst źródła (fragment):

Niemcy stały się potęgą światową i najpotężniejszym państwem w Europie. Bez względu na to, co jutro przyniesie Polsce, bez względu na to, jak ułożą się w dniach najbliższych stosunki polsko-niemieckie, równowaga w środkowej Europie została zachwiana.

Odczuje to przede wszystkim Czechosłowacja, która odtąd żyć będzie pod codzienną groźbą niemiecko-węgierskiego najazdu i rozbioru. Ani Francja, ani Anglia nie wyślą w jej obronie ani jednego żołnierza, a pomoc Rosji Sowieckiej jest obecnie bardziej niż wątpliwa. [...]

Od wschodu graniczymy z kolosem rosyjskim, który jakkolwiek w rozstroju, jest dziś twierdzą komunizmu [...]. Rosja trzeciej międzynarodówki, groźna zarówno jako sojusznik i jako przeciwnik, od lat jest narzędziem szerzenia agitacji wywrotowej w państwach Europy.

Między tymi dwoma państwami znalazła się Polska dzisiejsza. Po 20 latach niepodległości, jakże dalecy jesteśmy od tego, żeby móc sobie powiedzieć z czystym sumieniem, żeśmy uczynili wszystko możliwe, aby siły wzmóc i przygotować do próby dziejowej. [...]

Słowniczek pojęć:

Obóz Narodowo Radykalny - skrajnie prawicowe ugrupowanie polityczne, założone w 1934 roku przez młodzieżowych działaczy organizacji Obóz Wielkiej Polski. Rozwiązane po 3

miesiącach od momentu założenia, w późniejszym czasie działało nielegalnie. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Ob%C3%B3z_Narodowo-Radykalny

Czechosłowacja - państwo istniejące w latach 1919-1938 oraz 1945-1992. Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Czechos%C5%82owacja>

Rosja Sowiecka - Inaczej Związek Radziecki

Trzecia Międzynarodówka - organizacja międzynarodowa, powstała z inicjatywy Włodzimierza Lenina w Moskwie w 1919 roku, założona przez 19 partii komunistycznych, w tym i Komunistyczną Partię Polski.

Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Mi%C4%99dzynarod%C3%B3wka_Komunistyczna

Anschluss - aneksja terytorium Austrii przez III Rzeszę Niemiecką w 1938 roku, z pogwałceniem traktatu wersalskiego. Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Anschluss>

Komunizm - polityczna i ekonomiczna ideologia, która często klasyfikowana jest jako utopia, której celem jest stworzenie społeczeństwa pozbawionego ucisku oraz wyzysku klasowego.

Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Komunizm>

Układ monachijski - porozumienie zawarte podczas konferencji w Monachium, w ramach którego wymuszono na Czechosłowacji cesję części terytorium - Kraju Sudetów, na terenie którego zamieszkiwało ok. 80% ludności niemieckiej, na rzecz III Rzeszy.

Pytania do źródła:

Pytania do uczniów szkoły podstawowej i średniej

1. Jakie główne wnioski w kontekście sytuacji międzynarodowej wysnuwa autor tekstu źródłowego? Czy wnioski te są trafne? Uzasadnij.
2. Jakie państwa znajdowały się w sojuszu z III Rzeszą w przeddzień wybuchu II wojny światowej? Jak nazywała się ta grupa państw?
3. Czy Związek Radziecki, w oczach autora tekstu, jest godny zaufania? Jak charakteryzowany jest ZSRR?
4. W którym roku Niemcy dokonały najazdu na Czechosłowację? Jakie były tego przyczyny oraz skutki?
5. Czy w oczach autora druku Polska dobrze wykorzystała czas od momentu odzyskania niepodległości? Uzasadnij.
6. Kiedy wybuchła II wojna światowa? Co ją wywołało? Jaką rolę odegrał w jej wybuchu traktat wersalski?

Wskazówki:

Odpowiadając na pytania należy pamiętać o tym, w jaki sposób kraje zachodnie, takie jak Francja i Anglia, reagowały na wszelkie wskazówki dotyczące ciągłego dążenia Niemiec do wojny. Warto odpowiedzieć sobie na pytanie, jaka była reakcja na aneksję Austrii, jak zareagowano na fakt przejęcia w Niemczech władzy przez jedną partię. Warto również przypomnieć sobie o żądaniach Niemiec w stosunku do Polski.

Zwrócić warto także uwagę na to, czy Polska mogła się lepiej przygotować do ewentualnej wojny? Czy sytuacja międzynarodowa mogła dać wskazówki na temat tego, jak potoczą się dalsze losy Europy?

Dodatkowo, w Europie tamtego czasu funkcjonowało przekonanie wśród przegranych z czasów I wojny światowej, że traktat wersalski był bardzo krzywdzący. Niemcy nawet nazywali traktat wersalski dyktatem wersalskim. Stąd również wynikały, m.in. roszczenia terytorialne tak III Rzeszy, jak również Związku Radzieckiego oraz innych państw Osi, takich jak Węgry czy Włochy.

Najważniejsze cezury:

1919 - traktat wersalski

1938 - Anschluss Austrii

29-30 września 1938 - układ monachijski

1 września 1939 - atak III Rzeszy na Polskę. Wybuch II wojny światowej

17 września 1939 - atak Związku Radzieckiego na Polskę

Literatura pomocnicza:

Kaczmarek R., *Historia Polski 1914 - 1989*, Warszawa 2010.

Czapiewski E., Tyszkiewicz J., *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2024.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Łukasz Wołczyk